

Over leven en schrijven

Eerder verschenen van Stephen King:

<i>Carrie</i>	<i>Harten in Atlantis</i>	<i>De Gwendy-trilogie</i> (met Richard Chizmar)
<i>Bezeten stad</i>	<i>Over leven en schrijven</i>	
<i>De Shining</i>	<i>Achtbaan</i>	
<i>Dodelijk dilemma</i>	<i>Dromenvanger</i>	Onder pseudoniem
<i>Ogen van vuur</i>	<i>Alles is eventueel</i> (1408)	Richard Bachman:
<i>Cujo</i>	<i>Een goed huwelijk</i>	<i>De regelaars</i>
<i>Christine</i>	<i>Het geheim van de Buick</i>	<i>Razernij</i>
<i>4 Seizoenen</i>	<i>De Colorado Kid</i>	<i>De marathon</i>
<i>Dodenwake</i> (Pet Sematary)	<i>Mobiel</i>	<i>Werk in uitvoering</i>
<i>Satanskinderen</i>	<i>Lisey's verhaal</i>	<i>Vlucht naar de top</i>
<i>Duistere krachten</i>	<i>The Mist</i> (Dichte mist)	<i>De ontvoering</i>
<i>4 x Stephen King</i>	<i>Duma</i>	<i>De vervloeking</i>
<i>It</i> (Het)	<i>Na zonsondergang</i>	
<i>Silver Bullet</i>	<i>Under the Dome</i>	De Donkere Toren-serie:
<i>Ogen van de draak</i>	<i>(Gevangen)</i>	<i>De wind door het sleutelgat</i>
<i>Misery</i>	<i>Aardedonker zonder sterren</i>	1 <i>De scherpschutter</i>
<i>De gloed</i>	<i>Eenmalige zonde</i>	2 <i>Het teken van drie</i>
<i>De duistere kant</i>	11.22.1963 (22-11-1963)	3 <i>Het verloren rijk</i>
<i>Tweeduister</i>	<i>Mijl 81</i> (e-only)	4 <i>Tovenaarsglas</i>
<i>Schemerwereld</i>	<i>Joyland</i>	5 <i>Wolven van de Calla</i>
<i>De noodzaak</i>	<i>Hoogste versnelling</i>	6 <i>Een lied van Susannah</i>
<i>De beproeving</i>	(met Joe Hill)	7 <i>De Donkere Toren</i>
<i>De spelbreker</i>	<i>Het hoge gras</i>	
<i>Dolores Claiborne</i>	(met Joe Hill)	De Donkere Toren-serie
<i>Nachtmerries</i>	<i>Dr. Sleep</i>	(graphic novels):
<i>Droomlandschappen</i>	<i>Mr. Mercedes</i>	1 <i>De jonge jaren van de scherpschutter</i>
<i>Insomnia</i>	<i>Revival</i>	2 <i>De lange weg naar huis</i>
<i>Rosie</i>	<i>De eerlijke vinder</i>	3 <i>Verraad</i>
<i>Midlife Confidential</i>	<i>De bazaar van boze dromen</i>	4 <i>De val van Gilead</i>
(met Amy Tan e.a.)	<i>Wisseling van de wacht</i>	5 <i>De slag bij Jericho Hill</i>
<i>De Green Mile</i>	<i>Schone slaapsters</i>	
<i>Desperation</i>	<i>De buitenstaander</i>	De beproeving
<i>Macabere liefde</i>	<i>Gwendy's knoppenkist</i>	(graphic novels):
(Stephen King e.a.)	<i>Verlichting</i>	1 <i>Captain Trips</i>
<i>Het meisje dat hield van</i>	<i>Het Instituut</i>	2 <i>Amerikaanse nachtmerries</i>
<i>Tom Gordon</i>	<i>Als het bloed</i>	3 <i>De overlevenden</i>
<i>De Talisman</i> (met Peter Straub)	<i>Later</i>	4 <i>Zware gevallen</i>
<i>Zwart huis</i> (met Peter Straub)	<i>Billy Summers</i>	5 <i>Niemandslaan</i>
<i>De storm van de eeuw</i>	<i>Fairy Tale</i>	6 <i>Bij het vallen van de nacht</i>
<i>Vel over been</i>	<i>Holly</i>	
	<i>Duistere zaken</i>	

Stephen King

*Over leven
en schrijven*

De kunst van het schrijven door de ogen van
meesterverteller Stephen King

Vertaald door
Hugo en Nienke Kuipers

ISBN 978-90-492-0521-8
ISBN 978-94-023-2433-4 (e-book)
NUR 320

Oorspronkelijke titel: *On Writing*
Vertaling: Hugo en Nienke Kuipers
Vertaling voorwoord 2024: Annemarie Lodewijk
Omslagontwerp: DPS Design & Prepress Studio, Amsterdam
Omslagbeeld: © Jill Krementz
Auteursfoto: © Shane Leonard
Zetwerk: Mat-Zet bv, Huizen

© 2000, 2024 Stephen King
© 2000, 2024 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam

Over leven en schrijven verscheen eerder bij Uitgeverij Luitingh-Sijthoff.

De uitgever heeft ernaar gestreefd alle rechten van derden te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen contact opnemen met Meulenhoff Boekerij bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Eerlijkheid is de beste weg.
– MIGUEL DE CERVANTES

Leugenaars brengen het ver.
– ANONIEM

Eerste voorwoord

In het begin van de jaren negentig (het kan 1992 zijn geweest, maar dat is moeilijk te onthouden als het een mooie tijd was) sloot ik me aan bij een rock-'n-rollband die grotendeels uit schrijvers bestond. The Rock Bottom Remainers waren het geesteskind van Kathi Kamen Goldmark, een publiciste en muzikante uit San Francisco. Tot de groep behoorden Dave Barry op leadgitaar, Ridley Pearson op bas, Barbara Kingsolver op keyboard, Robert Fulgham op mandoline, en ik op rhythm-gitaar. Er was ook een trio van zangeressen, à la The Dixie Cups, en dat bestond (meestal) uit Kathi, Tad Bartimus en Amy Tan.

De groep was als iets eenmaligs bedoeld – we zouden twee optredens op de American Booksellers Convention doen, en dat zou ons de nodige hilariteit opleveren. We zouden drie of vier uur van onze verspilde jeugd terugkrijgen en daarna ieder onze eigen weg gaan.

Zo ging het niet, want de groep is eigenlijk nooit uit elkaar gegaan. We merkten dat we het zo leuk vonden om samen te spelen dat we er niet mee wilden stoppen, en met een paar 'incognito' spelende echte musici op sax en drums (plus, in het begin, onze muzikale goeroe Al Kooper als spil van de groep) klonken we vrij goed. Je moest betalen om ons te horen. Niet veel, niet de prijzen die U2 en de E Street Band konden bedingen, maar misschien wat de oude rotten in het vak 'overnachtingsgeld' noemden. We gingen met de groep op tournee, schreven er een boek over (mijn vrouw maakte de foto's en danste als ze daar

zin in had, wat nogal vaak het geval was) en we bleven nu en dan spelen, soms als The Remainders, soms als Raymond Burr's Legs. Bandleden komen en gaan – columnist Mitch Albom heeft Barbara op keyboard vervangen en Al speelt niet meer bij de groep omdat hij en Kathi niet met elkaar kunnen opschieten – maar de kern bestaat nog steeds uit Kathi, Amy, Ridley, Dave, Mitch Albom en mij – plus Josh Kelly op drums en Erasmo Paolo op sax.

We doen het voor de muziek, maar we doen het ook voor de gezelligheid. We mogen elkaar graag, en we vinden het leuk om eens over het echte werk te praten, ons eigenlijke werk, waarvan mensen altijd tegen ons zeggen dat we er niet mee moeten ophouden. We zijn schrijvers, en we vragen elkaar nooit hoe we aan onze ideeën komen; we weten dat we het niet weten.

Op een avond, toen we Chinees zaten te eten voor een optreden in Miami Beach, vroeg ik Amy of er een vraag was die haar nóóit na een lezing door iemand uit het publiek was gesteld – een vraag die je nooit te beantwoorden krijgt als je voor een groep idolate fans staat en doet alsof je bij het aantrekken van je broek niet eerst in je ene en dan in je andere pijp stapt, zoals iedereen doet. Amy zweeg even, dacht goed na en zei toen: 'Niemand vraagt ooit naar de taal.'

Ik ben haar enorm dankbaar omdat ze dat zei. Ik speelde al minstens een jaar met het idee om een boekje over het schrijven te schrijven, maar ik had dat nog niet gedaan omdat ik mijn eigen motieven niet vertrouwde – waaróm wilde ik over schrijven schrijven? Waarom dacht ik dat ik iets te zeggen had wat de moeite waard was?

Er is een gemakkelijk antwoord: iemand die zoveel boeken heeft verkocht als ik, moet daar wel iets over te zeggen hebben wat de moeite waard is. Maar het gemakkelijke antwoord is niet altijd de waarheid. Kolonel Sanders heeft een heleboel gebraden kip verkocht, maar ik betwijfel of iemand wil weten hoe hij die kip klaarmaakte. Als ik zo aanmatigend was om mensen te ver-

tellen hoe je moet schrijven, vond ik dat ik daarvoor een betere reden moest hebben dan mijn succes bij het grote publiek. Anders gezegd: ik wilde geen boek schrijven, zelfs niet een kort boek als dit, waardoor ik me een literaire windbuil of een gewichtigdoenerige klootzak zou voelen. Er zijn al meer dan genoeg van die boeken – en van die schrijvers – op de markt.

Maar Amy had gelijk: niemand vraagt ooit naar de taal. Ze vragen de DeLillo's en de Updikes en de Styrons naar hun taalgebruik, maar populaire romanschrijvers niet. Toch maken velen van ons proleten zich ook druk om de taal, op onze eigen nederige manier, en maken we ons hartstochtelijk druk om de kunst en het ambacht van het verhalen schrijven. Het hiernavolgende is een poging om kort en simpel te vertellen hoe ik tot het vak ben gekomen, wat ik er nu over weet, en hoe het moet. Het gaat over mijn eigenlijke werk, het gaat over de taal.

Dit boek draag ik op aan Amy Tan, die me op een heel eenvoudige en directe manier vertelde dat het goed was om het te schrijven.

Tweede voorwoord

Dit is een kort boek, omdat de meeste boeken over schrijven bol staan van de onzin. Romanschrijvers, ikzelf niet uitgezonderd, begrijpen niet erg veel van wat ze doen – niet waarom het werkt als het goed is, niet waarom het niet werkt als het slecht is. Ik dacht: hoe korter het boek, hoe minder onzin.

Een vermeldenswaardige uitzondering op de onzinregel is *The Elements of Style* van William Strunk jr. en E.B. White. Er is weinig of geen onzin in dat boek te vinden. (Natuurlijk is het kort; met vijfentachtig bladzijden is het nog veel korter dan dit boek.) Ik zal je meteen maar vertellen dat elke schrijver in spe *The Elements of Style* zou moeten lezen. Regel 17 in het hoofdstuk ‘Compositieprincipes’ luidt: ‘Laat overbodige woorden weg.’ Ik zal proberen dat hier te doen.

Derde voorwoord

Eén vuistregel die nergens anders in dit boek direct wordt uitgesproken: ‘De redacteur heeft altijd gelijk.’ Overigens zal geen enkele auteur alle adviezen van zijn of haar redacteur overnemen. Wij allen zondigen en voldoen niet aan de redactionele perfectie. Anders gezegd: schrijven is menselijk, redigeren is goddelijk. Chuck Verrill heeft dit boek geredigeerd, zoals hij dat met zoveel van mijn romans heeft gedaan. En zoals gewoonlijk was je goddelijk, Chuck.

– Steve

Vierde voorwoord

Over plezier

Toen Nan Graham, mijn redacteur bij Scribner's, mij vroeg iets toe te voegen aan deze uitgave van *Over leven en schrijven*, dacht ik meteen aan hoe ik deze handleiding jaren geleden begon: 'Dit is een kort boek, omdat de meeste boeken over schrijven bol staan van de onzin.'

Het tweede waaraan ik dacht was een anekdote die ik eens heb gelezen over Erle Stanley Gardners begintijd als schrijver. Hij werd uiteindelijk rijk en beroemd als auteur van ik-weet-niet-hoeveel Perry Mason-boeken, maar toen hij net begon was hij gewoon een van de vele met inkt besmeurde stakkers die aan de lopende band verhaaltjes produceerden voor pulptijdschriften. Sommige van die verhalen waren voor tijdschriften die geïnteresseerd waren in snelle, schietgrage cowboys – tijdschriften als *Star Western* ('*Brand them Lawless!*') en *Dime Western* ('*Lead in their teeth!*'). Gardner zei dat zijn outlaws er altijd heel lang over deden om dood te gaan omdat die pulptijdschriften een cent per woord betaalden en elke '*Ka-Blam!*' dus een cent opleverde.

Ik krijg beter betaald, maar wilde toch niet zomaar wat onzin schrijven. Dus bladerde ik wat door *Over leven en schrijven* en vroeg me af of er misschien iets was waarover ik niet had geschreven. Of liever gezegd, iets wat het waard was om meer over te schrijven. Ik kwam tot de conclusie dat zoiets er inderdaad was.

Plezier.

Ik publiceerde mijn eerste verhaal, 'The Glass Floor', in 1967, wat dus wil zeggen dat ik dit werk al 55 jaar doe. Ik heb zitten

schrijven wanneer ik me prima voelde. Ik heb zitten schrijven wanneer ik griep en koorts had. Ik heb zitten schrijven met een gruwelijke kater. Ik heb aan dit boek gewerkt nadat ik tijdens een middagwandelingetje door een minivan was aangereden, met mijn gebroken been recht voor me uit onder mijn bureau. En zal ik je eens wat vertellen? Zelfs de rotste dag was verdomme geweldig.

In mijn nawoord in de verhalenbundel *Duistere zaken* schreef ik dat ik niet begrijp waarom mensen verhalen nodig hebben, of waarom ik – en met mij vele anderen – de behoefte voel ze te schrijven. Maakt mij dat iets uit? Dat maakt mij niets uit. Wat niet kapot is, moet je niet repareren. De verhalenmachine in mijn hoofd is niet kapot, nog niet althans, dus heeft hij alleen onderhoud nodig maar geen reparatie en kan ik er waarschijnlijk maar beter niet te veel bij stilstaan.

In dat nawoord schreef ik ook: ‘Ik ben vaak productief genoemd, wat de trouwe lezers van mijn werk als een goede, en critici van mijn werk soms als een slechte eigenschap beschouwen. Het is nooit mijn bedoeling geweest om productief te zijn, het is ook nooit níét mijn bedoeling geweest. Ik heb gedaan wat mij is gegeven om te doen en ik heb het vrijwel altijd met veel plezier gedaan.’

Daar heb je dus dat woord. Dat plezier.

In *Over leven en schrijven* opperde ik dat beginnende schrijvers zouden moeten proberen duizend woorden per dag te schrijven. Zelf haal ik er meestal zo’n vijftienghonderd (in mijn jonge jaren deed ik er wel eens vijf- of zelfs zevenduizend). Soms komen die woorden niet zo gemakkelijk en lijkt het op sporten met stijve spieren. Je moet ze eerst losmaken en dan kun je ertegenaan.

Soms komen de woorden met gemak. Er zijn ochtenden dat je het gevoel hebt aan een lopende band te werken, of in een magazijn. Maar zo nu en dan voel je je plotseling opgetild naar een heel ander bestaansniveau. (Ik weet hoe bloemrijk dat klinkt, maar het is echt waar.)

Ik zal je een voorbeeld geven. In 1982 schreef ik het griezelverhaal ‘Het vlot’. Op een najaarsdag, wanneer het meer verlaten is, zwemmen vier tieners naar een vlot. Ze worden achtervolgd door een zwarte substantie die nergens wordt verklaard (maar waarschijnlijk iets te maken heeft met een verhaal van Joseph Payne Brennan, ‘Slime’). De jongelui denken veilig te zijn op het vlot, maar het zwarte ding kruipt eronder en zuigt een van hen, Deke, door een spleet tussen de planken omlaag, centimeter voor centimeter. Gruwelijk toch? Ja, vind ik wel. Maar wat het ook plezierig maakte – voor mij tenminste – was dat Dekes hand als laatste door die spleet verdwijnt en dat zijn zegelring daarbij van zijn vinger wordt getrokken. Ik zag dat zo duidelijk voor me – de grijze planken, de late middagzon die het goud liet schitteren – en daar werd ik blij van. Het kwam zomaar uit het niets en die momenten van inspiratie, van iets heel helder voor je zien, zijn het allerfijnste aan mijn werk.

Niets is voor eeuwig en ik realiseer me terdege dat de weg die ik heb afgelegd veel langer is dan de weg die ik nog te gaan heb. Maar in al die jaren heb ik de kans gekregen het talent dat mij door God (of wie dan ook) is gegeven te verfijnen. Hebben mijn Trouwe Lezers ervan genoten samen met mij die weg te bewandelen? Heb ik ze kunnen afleiden van het leven van alledag en ze ondergedompeld in een fantasiewereld? Met andere woorden, heb ik ze een bepaalde mate van plezier kunnen geven? Als dat zo is, weet dan dat ik dat plezier als eerste heb gevoeld. Dat genieten van het verhaal. Zou je dit werk ook willen doen? Oké, aan de slag dan. Ik wens je alle goeds.

En ik wens je plezier.

– Stephen King

2024

CV

Ik verbaasde me enorm over Mary Karr's memoires, *De leugenaarsclub, een herinnering*, niet alleen omdat ze zo fel en zo mooi zijn, en ze zo'n geweldige taalbeheersing heeft, maar vanwege de totaliteit – die vrouw herinnert zich álles van haar jeugd.

Zo ben ik niet. Ik heb een vreemde, rommelige kindertijd gehad. Ik ben grootgebracht door een alleenstaande ouder, die in mijn jongste jaren vaak verhuisde en die – ik ben hier niet helemaal zeker van – mijn broer en mij misschien weleens een tijdje aan een van haar zusters uitbesteedde, omdat ze economisch en emotioneel niet in staat was ons de hele tijd bij zich te hebben. Misschien was ze alleen maar op jacht naar onze vader, die allerlei schulden verzamelde en ervandoor ging toen ik twee en mijn broer David vier was. Zo ja, dan is het haar nooit gelukt hem te vinden. Mijn moeder, Nellie Ruth Pillsbury King, was in die tijd al geëmancipeerd, maar dat was ze niet uit vrije wil.

Mary Karr presenteert haar kindertijd in de vorm van een bijna ononderbroken panorama. De mijne is een mistig landschap waaruit herinneringen opduiken als apart staande bomen... het soort bomen dat eruitziet alsof het je wil grijpen en opvreten.

Er volgen nu enkele van die herinneringen, plus wat momentopnames van de iets minder chaotische tienerjaren en de tijd dat ik een jongeman was. Dit is geen autobiografie. Het is eerder een soort curriculum vitae – mijn poging om te laten zien hoe deze ene schrijver gevormd is. Niet hoe deze ene schrijver gemaakt is; ik geloof niet dat schrijvers gemaakt kunnen worden, niet door

de omstandigheden en niet door de eigen wil (al geloofde ik vroeger dat het wel kon). Het gereedschap zit in het startpakket. Toch is het helemaal geen ongewoon gereedschap. Ik geloof dat grote aantallen mensen op zijn minst enig talent hebben om te schrijven en dat die talenten versterkt en aangescherpt kunnen worden. Als ik dat niet geloofde, zou het tijdverspilling zijn om een boek als dit te schrijven.

Dit is de manier waarop het bij mij ging. Dat is alles – een onafhankelijk groeiproces waarin ambitie, verlangen, geluk en een beetje talent allemaal een rol speelden. Probeer niet tussen de regels door te lezen en ga niet op zoek naar grote lijnen. Er zijn geen lijnen – alleen momentopnames, en die zijn vaak nog wazig ook.

1

Het eerste dat ik me herinner, is dat ik me verbeeldde iemand anders te zijn, om precies te zijn, de Strongboy van het Ringling Brothers Circus. Dat was in het huis van mijn tante Ethelyn en oom Oren in Durham, Maine. Mijn tante kan het zich nog goed herinneren. Ze zegt dat ik tweeënhalve of misschien drie jaar was.

Ik had in een hoek van de garage een blok gasbeton gevonden en had kans gezien het op te tillen. Ik droeg het langzaam over de gladde betonnen vloer van de garage, alleen was ik in mijn gedachten gekleed in een tricoot van dierenvel (waarschijnlijk een luipaardhuid) en droeg ik het blok door de ring van het circus. Het enorme publiek was stil. Het felle blauw-witte licht van een schijnwerper volgde me door de ring. De verbaasde gezichten van de toeschouwers vertelden het verhaal: nog nooit hadden ze zo'n ongelooflijk sterk kind gezien. 'En hij is nog maar twee!' mompelde iemand ongelovig.

Zonder dat ik het wist, hadden wespen een klein nest gemaakt in de onderste helft van het blok gasbeton. Een van de wespen, die misschien kwaad was omdat hij werd verhuisd, vloog eruit en stak me in mijn oor. De pijn was fel, als een giftige inblazing. Het was de ergste pijn die ik in mijn korte leven had ondergaan, maar na enkele seconden was hij die eerste plaats alweer kwijt. Toen ik het gasbetonblok op mijn blote voet liet vallen en alle vijf tenen in een bloederige massa veranderden, vergat ik de hele wesp. Ik weet niet meer of ik naar de dokter ben gebracht, en mijn tante Ethelyn weet het ook niet meer (oom Oren, ongetwijfeld de eigenaar van het Slechte Gasbetonblok, is al bijna twintig jaar dood), maar ze herinnert zich wel de steek, de kapotte tenen en mijn reactie. 'Brullen dat je deed, Stephen!' zei ze. 'Je was die dag goed bij stem.'

2

Een jaar of zo later waren mijn moeder, mijn broer en ik in West De Pere, Wisconsin. Ik weet niet waarom. Een andere zuster van mijn moeder, Cal (een schoonheidskoningin bij de milva's in de Tweede Wereldoorlog) woonde met haar joviale bierdrinkende man in Wisconsin, en misschien was mijn moeder verhuisd om bij ze te zijn. Overigens herinner ik me niet dat we de Weimers veel te zien kregen. Eigenlijk niemand van hen. Mijn moeder werkte, maar ik weet ook niet meer wat voor baan ze had. Ik wilde zeggen dat ze in een bakkerij werkte, maar dat kwam later, geloof ik, toen we naar Connecticut verhuisden om bij haar zuster Lois en háár man te wonen (Fred dronk geen bier, en joviaal was hij ook niet; het was een huisvader met gemillimeterd haar, die er trots op was dat hij met de kap omláág in zijn convertible reed, god weet waarom).

In de tijd dat we in Wisconsin woonden, hadden we de ene oppas na de andere. Ik weet niet of ze weggingen omdat ze David en mij niet de baas konden, of omdat ze een beter betaalde baan vonden, of omdat mijn moeder hogere eisen stelde dan waaraan zij wilden voldoen. Het enige dat ik weet is dat het er een heleboel waren. De enige die ik me vrij goed kan herinneren, is Eula, of misschien heette ze Beulah. Ze was een tiener, ze was zo groot als een huis en ze lachte veel. Eula-Beulah had een geweldig gevoel voor humor, zelfs als vierjarig jongetje zag ik dat in, maar het was een gevaarlijk gevoel voor humor – er kon altijd een donderslag verborgen zitten achter elke dijenkletsende, schuddebuikende uitbarsting van pret. Als ik die beelden zie die met een geheime camera zijn gemaakt, die beelden waarop echte babysitters en kindermisjes plotseling in woede uitbarsten en kinderen slaan, moet ik altijd aan mijn dagen met Eula-Beulah denken.

Was ze even streng voor mijn broer David als voor mij? Ik weet het niet. Hij komt niet op die beelden voor. Trouwens, hij had minder van Eula-Beulahs gevaarlijke woede-uitbarstingen te lijden, want hij was zes, zat in de eerste klas en was dus het grootste deel van de dag buiten schootsafstand.

Eula-Beulah was bijvoorbeeld aan het telefoneren, lachte met iemand, en wenkte me dan naar zich toe. Ze knuffelde me, kietelde me, maakte me aan het lachen, en terwijl ik nog lachte, sloeg ze me zo hard op mijn hoofd dat ik omviel. Dan kietelde ze me met haar blote voeten tot we allebei weer lachten.

Eula-Beulah liet nogal veel scheten – goed te horen en goed te ruiken. Als ze weer eens winderig was, gooide ze me op de bank, liet haar in een wollen rok verpakte achterste op mijn gezicht zakken en knetterde erop los. ‘Pow!’ riep ze dan van pure blijdschap uit. Het was of ik een lading vuurwerk met moerasgas over me heen kreeg. Ik herinner me de duisternis, het gevoel dat ik stikte, en ik herinner me dat ik lachte. Want hoewel het eigenlijk verschrikkelijk was wat er gebeurde, was het in zekere zin ook

grappig. In veel opzichten bereidde Eula-Beulah me voor op de literaire kritiek. Als een oppas van negentig kilo onder het roepen van *Pow!* scheten op je gezicht heeft gelaten, ben je niet bang meer voor *The Village Voice*.

Ik weet niet wat er met de andere oppassen is gebeurd, maar Eula-Beulah werd ontslagen. Dat kwam door de eieren. Op een ochtend bakte Eula-Beulah een ei voor mijn ontbijt. Ik at het op en vroeg om nog een ei. Eula-Beulah bakte een tweede ei voor me en vroeg toen of ik er nog een wilde. Ze had een blik in haar ogen van: 'Heb niet het lef er nog een te eten, Stevie.' En dus vroeg ik om nog een ei. En om nog een. Enzovoort. Ik stopte na zeven eieren, geloof ik – zeven is het aantal dat in mijn hoofd is blijven hangen, en nog vrij scherp ook. Misschien hadden we toen geen eieren meer. Misschien gaf ik het op. Of misschien werd Eula-Beulah bang. Ik weet het niet, maar waarschijnlijk is het maar goed dat het spel bij zeven eieren ophield. Zeven eieren is heel wat voor een kind van vier.

Eerst voelde ik me prima, maar toen kotste ik over de vloer. Eula-Beulah lachte, sloeg me toen op mijn hoofd, duwde me de kast in en deed de deur op slot. *Pow*. Als ze me in de badkamer had opgesloten, had ze misschien haar baan gered, maar dat deed ze niet. Ik vond het trouwens zelf helemaal niet erg om in die kast te zitten. Het was er donker, maar het rook naar het Coty-parfum van mijn moeder en er was een geruststellende streep licht onder de deur te zien.

Ik kroop naar de achterkant van de kast. Mama's jassen en jurken veegden over mijn rug. Ik begon te boeren – harde langgekte boeren die als vuur in mijn keel brandden. Ik weet niet meer of mijn maag van slag was, maar dat moet wel zo zijn geweest, want toen ik mijn mond opendeed om weer een brandende boer te laten, kwam er in plaats daarvan braaksel uit. Het kwam allemaal over de schoenen van mijn moeder. Dat was het einde voor Eula-Beulah. Toen mijn moeder die dag thuiskwam van haar werk, lag de oppas te slapen op de bank en zat kleine

Stevie in de kast opgesloten, in diepe slaap verzonken terwijl half verteerde gebakken eieren in zijn haar opdroogden.

3

Ons verblijf in West De Pere duurde niet lang en was niet succesvol. We werden uit onze woning op de tweede verdieping gezet toen een buurman mijn zesjarige broertje over het dak zag kruipen en de politie belde. Ik weet niet waar mijn moeder was toen dat gebeurde. Ik weet ook niet waar de oppas van die week was. Ik weet alleen dat ik in de badkamer was, waar ik met mijn blote voeten op de radiator stond en keek of mijn broer van het dak zou vallen of ongedeerd naar de badkamer zou terugkeren. Hij kwam ongedeerd terug. Hij is nu vijfenvijftig en woont in New Hampshire.

4

Toen ik vijf of zes was, vroeg ik mijn moeder of ze ooit iemand had zien doodgaan. Ja, zei ze, ze had iemand zien doodgaan en had iemand anders horen doodgaan. Ik vroeg hoe je iemand kon horen doodgaan en ze vertelde me dat het een meisje was dat in de jaren twintig bij Prout's Neck was verdronken. Ze zei dat het meisje in de getijstroom was geraakt en niet terug kon komen en om hulp begon te schreeuwen. Een aantal mannen probeerde haar te redden, maar het getij van die dag had een venijnige on-

derstroom, en ze moesten allemaal terugkeren. Op het eind konden ze alleen maar staan kijken, toeristen en mensen uit de omgeving, onder wie de tiener die mijn moeder zou worden. Ze wachtten op een reddingsboot die niet kwam en luisterden naar dat meisje, dat schreeuwde tot ze geen kracht meer had en toen onderging. Haar lichaam spoelde in New Hampshire aan, zei mijn moeder. Ik vroeg hoe oud het meisje was. Mama zei dat ze veertien was, las me toen een stripverhaal voor en stuurde me naar bed. Op een andere dag vertelde ze me over het sterfgeval dat ze had gezien – een matroos die van het dak van het Graymore Hotel in Portland, Maine, sprong en op straat terecht kwam.

‘Hij spetterde,’ zei mijn moeder op heel zakelijke toon. Ze zweeg even en zei toen: ‘Het spul dat uit hem kwam, was groen. Ik ben het nooit vergeten.’

Wat dat betreft ben je de enige niet, mama.

5

Het grootste deel van de negen maanden die ik in de eerste klas had moeten doorbrengen, lag ik in bed. Mijn problemen begonnen met de mazelen – niets bijzonders – en werden toen geleidelijk erger. Ik had de ene na de andere aanval van iets waarvan ik ten onrechte dacht dat het ‘streepkeel’ heette. Ik lag in bed en dronk koud water en stelde me mijn keel met rode en witte strepen voor (waarschijnlijk zat ik er niet eens zo ver naast).

Op een gegeven moment sloeg het over naar mijn oren, en op een dag belde mijn moeder een taxi (ze reed zelf niet) en bracht ze me naar een dokter die te belangrijk was om huisbezoeken af te leggen – een oorspecialist. (Om de een of andere reden heb ik het idee dat zo’n soort dokter een ‘otoloog’ wordt genoemd.)

Het kon me niet schelen of hij zich in oren of poepgaten had gespecialiseerd. Ik had veertig graden koorts, en iedere keer dat ik slikte vlamde de pijn als een jukebox door de zijkanten van mijn gezicht.

De dokter keek in mijn oren en was het grootste deel van zijn tijd (denk ik) met het linker bezig. Toen legde hij me op zijn onderzoekstafel. ‘Kom even omhoog, Stevie,’ zei zijn assistente, en ze legde een grote absorberende doek – het kan een luier zijn geweest – onder mijn hoofd, zodat mijn wang erop rustte toen ik me weer liet zakken. Ik had moeten weten dat er iets loos was. En ach, misschien wist ik dat ook wel.

Er was een scherpe geur van alcohol. Een metalen geluid toen de oorarts zijn sterilisator openmaakte. Ik zag de naald in zijn hand – die leek zo lang als de liniaal in mijn potlodenbakje op school – en was meteen gespannen. De oorarts glimlachte geruststellend en sprak toen de leugen uit waarvoor artsen ogenblikkelijk de gevangenis in gegooid zouden moeten worden (dubbele gevangenisstraf als de leugen aan een kind wordt verteld): ‘Rustig maar, Stevie. Dit doet geen pijn.’ Ik geloofde hem.

Hij stak de naald in mijn oor en prikte mijn trommelvlies ermee door. De pijn was erger dan alles wat ik sindsdien heb gevoeld – het enige dat erbij in de buurt kwam, was de eerste maand van herstel nadat ik in de zomer van 1999 door een auto was aangereden. Die pijn duurde langer maar was niet zo hevig. Dat doorprikken van mijn trommelvlies deed een pijn die alles ter wereld te boven ging. Ik gilde het uit. Er zat een geluid in mijn hoofd – een hard smakkend geluid. Er liep warme vloeistof uit mijn oor – het was of ik uit de verkeerde opening begon te huilen, al huilde ik inmiddels al genoeg uit de juiste openingen. Ik bracht mijn drijfnatte gezicht omhoog en keek de oorarts en zijn assistente ongelovig aan. Toen keek ik naar de doek die de zuster over het bovenste derde deel van de onderzoekstafel had gelegd. Er zat een grote natte plek op. Er zaten ook dunne sliertjes pus op.